

Handläggare
Eija Pohjanen
Telefon: 08-508 10 016

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
Sammanträde 2015-05-21

Riktlinjer för barnomsorg på obekväm arbetstid

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 001360/2014.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förslaget till nya riktlinjer och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.
2. Omedelbar justering.

Teenie Bennerholt
t.f. stadsdelsdirektör

Eva Broström
avdelningschef

Sammanfattning

I dagsläget finns inga övergripande riktlinjer för stadens arbete med barnomsorg på obekväm arbetstid. Utbildningsnämnden har under 2014 genomfört en utredning för att bland annat inventera i vilka former verksamheten bedrivs och vilka bedömningar som ligger till grund för omsorgen. Stadsledningskontoret föreslår riktlinjer som ska tydliggöra rätten till barnomsorg på obekväm arbetstid, skapa förutsättningar för större likvärdighet i hanteringen och säkerställa en hög kvalitet på omsorgen.

Föreslagna riktlinjer anger att omsorgen är avsedd för barn och elever vars föräldrar/vårdnadshavare har sitt ordinarie arbete förlagt till alla tider före och efter ramtiderna. För att erhålla omsorg på obekväm arbetstid krävs att det rör sig om ett regelbundet och kontinuerligt omsorgsbehov. Stadsledningskontoret föreslår i riktlinjerna att staden ska sträva efter att erbjuda omsorg i lokalbaserad verksamhet, dvs. befintlig pedagogisk lokal eller annan för ändamålet anpassad lokal.

Förvaltningen ser positivt på stadsgemensamma riktlinjer och vill framhålla vikten av en gemensam ansökningsblankett i syfte att skapa likvärdighet i bedömningarna. Förvaltningen vill förorda ett förtydligande gällande handläggning av omsorgsbehov för förskole- och skolbarn inom samma familj.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen Barn och ungdom.

Remissbehandling

Remissen kommer från kommunstyrelsen och remisstiden sträcker sig till den 25 maj. Remissinstanserna inom staden är alla stadsdelsnämnder, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden och SLK.

Bakgrund

Enligt skollagen ska kommuner sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

I kommunfullmäktiges budget för 2014 har kommunstyrelsen tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna fått i uppdrag att se över stadens riktlinjer för barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Staden erbjuder barnomsorg på kvällar, nätter och helger till de familjer där ett sådant omsorgsbehov föreligger. I dagsläget finns inga övergripande riktlinjer för stadens arbete med barnomsorg på obekvämt arbetstid. Utbildningsnämnden har under 2014 genomfört en utredning (bilaga 3) för att inventera i vilka former verksamheten bedrivs och vilka bedömningar som ligger till grund för behov av omsorgen. Utredningen ger även förslag på inriktning för de riktlinjer som tas fram i tjänsteutlåtandet (bilaga 1). Stadsdelsnämnderna har deltagit i utredningen genom att bidra med underlag och synpunkter.

Sammanfattning av remissen

Stadsledningskontoret föreslår i tjänsteutlåtandet (bilaga 1) riktlinjer som ska tydliggöra rätten till barnomsorg på obekvämt arbetstid, skapa förutsättningar för större likvärdighet i hanteringen och säkerställa en hög kvalitet på omsorgen.

Omfattning

Under våren 2014 har 153 barn och elever i staden beviljats omsorg på obekvämt arbetstid mer än 30 timmar i månaden. Utredningen har inte kunnat fastställa hur många barn som har omsorg mindre än 30 timmar i månaden men bedömer att det är ett fåtal då omsorgsbehovet ska vara kontinuerligt för att vara berättigat. Utredningen pekar också på att huvuddelen av omsorgen sker på kvällstid i anslutning till förskolan och fritidshemmets ordinarie stängning och att det rör sig om ett fåtal barn som har nattomsorg.

Målgrupp

Barnomsorg på obekvämlig arbetstid ska enligt lagstiftningen erbjudas då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Stadsledningskontoret föreslår i riktlinjerna att detta innebär att omsorgen ska gälla för barn skrivna i Stockholms stad i åldrarna 1 till och med 13 år. Även barn och elever som inte är inskrivna i ordinarie förskole- och fritidsverksamhet är berättigade till omsorgen.

Villkor för att bli erbjuden omsorg på obekvämlig arbetstid

De villkor som idag styr nämndernas bedömningar av behov av omsorg på obekvämlig arbetstid regleras i beslutade regler för intagning och plats i förskolan och pedagogisk omsorg respektive fritidshemmet. Utredningen (bilaga 3) visar att samtliga nämnder utgår ifrån beslutade regler, att de har tolkat dem på likvärdiga sätt och att kriterierna ligger i linje med andra kommuner.

Föreslagna riktlinjer anger att omsorgen är avsedd för barn och elever vars föräldrar/vårdnadshavare har sitt ordinarie arbete förlagt till tidig morgon, kvällar, nätter och helger, det vill säga alla tider före och efter ramtiderna. Föräldrar som arbetar extra med anledning av studier eller andra skäl är enligt riktlinjerna inte berättigade till verksamheten. För att erhålla omsorg på obekvämlig arbetstid krävs vidare att det rör sig om ett regelbundet och kontinuerligt omsorgsbehov. Dessutom krävs att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Former för verksamheten

Enligt 25 kap 2 § skollagen kan omsorg på obekvämlig arbetstid drivas i flera olika verksamhetsformer. Omsorgen kan drivas som en lokalbaserad verksamhet (förskoleliknande), som familjedaghemliknande verksamhet, som flerfamiljssystem eller med barnvårdare i hemmet.

Utbildningsnämndens utredning (bilaga 3) visar att det i dagsläget finns två typer av verksamhetsformer som erbjuds i staden. Den vanligaste formen för verksamheten i staden idag är barnvårdare i hemmet, en anställd i egen-regi eller fristående utförare som kommer hem till det specifika barnet för omsorg. Den andra formen som erbjuds är lokalbaserad verksamhet. I dagsläget är det två kommunala och två fristående förskolor som erbjuder omsorg på kvällar, nätter och helger i förskolelokaler.

Utredningen (bilaga 3) visar att utvecklingen i staden går mot mer lokalbaserad verksamhet. Stadsledningskontoret ser i likhet med utredningen många fördelar med denna form för verksamheten och föreslår i riktlinjerna att staden ska sträva efter att erbjuda omsorg i

lokalbaserad verksamhet, dvs. befintlig pedagogisk lokal eller annan för ändamålet anpassad lokal. Att bedriva omsorg med anställd personal i hemmiljö är däremot mer tveksamt ur ett barnsäkerhetsperspektiv och det ger försämrade möjligheter till uppföljning och kontroll av kvaliteten på tjänstens utförande. Vidare befarar stadsledningskontoret att barnvårdare i hemmet inte är en kostnadseffektiv lösning om efterfrågan på tjänsterna ökar.

Om särskilda skäl föreligger ska det vara möjligt att erbjuda omsorg i hemmet men en tydlig ambition och viljeriktning ska vara att erbjuda lokalbaserad verksamhet. Stadsledningskontoret vill understryka att det enligt skollagen inte finns någon rättighet för föräldrarna att välja omsorgsform utan det är upp till varje kommun att fritt välja hur de vill organisera sin omsorg på obekvämt arbetstid och hur omsorgen ska erbjudas.

Stadsledningskontoret ser gärna att nämnderna samarbetar över stadsdelsgränserna och mellan skolformer för att effektivt möta omsorgsbehovet med lokalbaserad verksamhet.

Handläggningsrutiner och krav på dokumentation

Idag ligger bedömningen av vilka föräldrar som ska beviljas omsorg på obekvämt arbetstid hos stadsdelsnämnderna för de kommunala förskolorna, hos rektorer i kommunala skolor och hos utbildningsnämnden gällande fristående verksamhet. Utredningen (bilaga 3) förordar en samordning och centralisering av bedömningarna.

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att den nämnd som har ansvaret för omsorgen och står för kostnaderna också äger bedömningsfrågan och förordar därför att stadsdelsnämnderna även fortsättningsvis ansvarar för bedömning av omsorgsbehovet för barn i de kommunala förskolorna. Hur utbildningsnämnden väljer att organisera sitt arbete med ansvarsfördelning mellan rektor och central förvaltning är upp till nämnden att avgöra.

För att ändå skapa likvärdighet i bedömningar och en tydlighet gentemot medborgarna är det viktigt att riktlinjerna reglerar vissa handläggningsrutiner. Stadsledningskontoret föreslår att utbildningsnämnden får i uppdrag att ta fram en för staden gemensam ansökningsblankett för ändamålet där det också framgår vilken typ av underlag och dokumentation som ska bifogas ansökningarna.

Stadsledningskontoret föreslår att ansökningarna ska utredas skyndsamt men med krav på att plats bereds inom tre månader, dvs.

i enlighet med stadens gällande regler för barnomsorgsgarantin. För att skapa goda förutsättningar för planering av verksamheten föreslås att omsorgen företrädesvis ska beslutas terminsvis och att eventuella schemaändringar ska lämnas in till förvaltningen senast 14 dagar innan de börjar gälla.

Kostnader och ersättning för verksamheten

Omsorg på obekväm arbetstid ingår idag i den av fullmäktige beslutade schablonen för förskola respektive fritidshem. Det är i dagsläget svårt att få en rättvisande bild av stadens totala kostnader för barnomsorg på obekväm arbetstid. De kostnader som redovisas på det för ändamålet specifika verksamhetskontot kan tänkas vara underskattat i de fall där ordinarie lokaler eller personal används även till denna verksamhet. Redovisade kostnader för stadsdelsnämnderna ger dock vid handen att nivåerna har legat förhållandevis still de senaste åren.

Stadsledningskontoret anser att den framtida finansieringen av barnomsorg på obekväm arbetstid behöver ses över för att föreslagna riktlinjer ska få avsedd effekt. Rådande modell med finansiering inom ramen för den totala schablonersättningen skapar lite incitament för nämnderna att för målgruppen visa på den verksamhet som staden redan idag erbjuder.

Frågor som en sådan utredning behöver titta på är huruvida en högre grad av prestationsbaserad ersättning är att föredra, vad som i så fall skulle utgöra en prestation (ett barn, ett visst antal timmar etc.) samt hur redovisning och uppföljning av prestationerna skulle kunna gå till. Även frågor kring eventuella konsekvenser för avgifter och maxtaxa behöver utredas närmare.

Stadsledningskontoret föreslår utifrån resonemanget ovan att kommunstyrelsen får i uppdrag att se över framtida ersättningsmodell för barnomsorg på obekväm arbetstid och föreslå eventuella förändringar till kommunfullmäktiges budget för 2016.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen har tagit del av remissen Riktlinjer för barnomsorg på obekväm arbetstid.

Förvaltningen ser positivt på stadsgemensamma riktlinjer och vill i sammanhanget betona vikten av att skapa goda förutsättningar för planering av verksamheten genom att omsorgen företrädesvis ska

beslutas terminsvis och att eventuella schemaändringar ska lämnas in till förvaltningen senast 14 dagar innan de börjar gälla.

Förvaltningen vill framhålla vikten av en gemensam ansökningsblankett i syfte att skapa likvärdighet i bedömningarna. Förvaltningen vill särskilt trycka på vikten av att vårdnadshavarna tydligt informeras om handläggningstiden från ansökan till verkställighet.

Förvaltningen ser positivt på att stadsdelsnämnderna även fortsättningsvis ansvarar för bedömning av omsorgsbehovet för barn i de kommunala förskolorna. Förvaltningen vill dock förorda ett förtydligande gällande handläggning av omsorgsbehov för förskole- och skolbarn inom samma familj. Ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämnden och utbildningsnämnden i denna fråga bör tydliggöras.

Förvaltningen stöder förslaget om att en framtida ersättningsmodell för barnomsorg på obekvämt arbetstid ses över för att föreslagna riktlinjerna ska få avsedd effekt.

Avslutningsvis vill förvaltningen föreslå att förhandsinformation om behov av omsorg på obekvämt arbetstid kan markeras i verksamhetssystemet Bosko för att underlätta verksamhetsplanering.

Bilagor

1. Tjänsteutlåtande. Riktlinjer för barnomsorg på obekvämt arbetstid (dnr 321-1360/2014)
2. Förslag till riktlinjer för barnomsorg på obekvämt arbetstid (dnr 321-1360/2014)
3. Utbildningsförvaltningens promemoria - Utredning av: omsorg på obekvämt arbetstid (dnr 5.1.2-8222/2014)